

Sygn. akt I ACa 1227/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 grudnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Robert Jurga
Sędziowie:	SSA Władysław Pawlak SSA Sławomir Jamróg (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Urszula Kłosińska

po rozpoznaniu w dniu 3 grudnia 2014 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa **J. T. (1)**

przeciwko **Parafii (...)im. Świętego M. w K.**

o ustalenie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 28 lutego 2014 r. sygn. akt I C 1714/13

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powoda na rzecz strony pozwanej kwotę 474,09 zł (czteryście siedemdziesiąt cztery złote i dziewięć groszy) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.**

Sygn. akt I ACa 1227/14

UZASADNIENIE

W ostatecznie sprecyzowanym żądaniu skierowanym przeciwko Parafii Prawosławnej św. M. w K. reprezentowanej przez proboszcza W. T. (1), powód J. T. (1) wniósł o ustalenie prawa do dysponowania grobowcem murowanym usytuowanym na dwóch miejscach grzebalnych o numerach(...)o wymiarze 3,2 m na 2,5 m, zlokalizowanym na Cmentarzu(...)w K. przy ul. (...), w tym prawa do decydowaniu o przeznaczeniu wolnych miejsc w/w grobowca oraz prawa do jego remontu oraz o zasądzeniu od pozwanego stosownych kosztów procesu.

Wywodził, iż w 1985 roku powód wykupił dwa miejsca grzebalne o numerach (...)na Cmentarzu (...) w K. przy ul. (...). Zawarł wówczas z ówczesnym proboszczem Parafii (...) J. D. ustną umowę, zgodnie z którą na tych miejscach

grzebalnych miał zostać wybudowany grobowiec - grób „wieczysty” rodziny T.. Powód uiszczył wówczas kwotę 100. 000 zł. Następnie aktem notarialnym sporządzonym w dniu 3 czerwca 1987 roku powód wyznaczył jako „współwłaścicieli” powyższego grobowca następujące osoby: W. i J. T. (2) (rodziców), A. D. (1) (siostrę) i jej rodzinę oraz A. T. (brata) i jego rodzinę. Na tymże placu wspólnymi kosztami rodziny T. został wybudowany grobowiec murowany na 9 osób. W grobowcu pochowany został ojciec powoda W. T. (2), a następnie miał zostać pochowany brat powoda A. T., zmarły w dniu 31 sierpnia 2012 roku. Wówczas pozwany proboszcz (...) Parafii im. Św. M. w K., W. T. (1) zażądał od powoda uiszczenia opłaty w wysokości ok. 5700 zł, czym warunkował wyrażenie zgody na pochówek, wskazując, iż upłynął 20-letni okres od uiszczenia stosownej opłaty. Proboszcz nie sprecyzował na jakiej podstawie prawnej opiera swoje żądanie ani co wchodzi w skład opłaty, nadto nie udostępnił powodowi regulaminu cmentarza. Nadto, iż żądanie pozwanego było nieuczciwe i znacznie wygórowane. Jednocześnie powód przyznał, iż podpisał oświadczenie, w którym zobowiązał się do uregulowania wskazanej kwoty w terminie 7 dni, jednak jak utrzymywał działał wówczas pod wpływem emocji i zbliżającego się pochówku brata, który miał się odbyć za 4 godziny. Zarzucił, iż „został postawiony przed faktem dokonanym” oraz wprowadzony przez pozwanego w błąd. Wskazał, iż uchylił się na piśmie od skutków złożonego oświadczenia, a stosowne oświadczenie z dnia 6 listopada 2012 r. przesłał pozwanemu. Powód powołał się na art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. 1959 Nr 11, poz. 62 z późn. zm.) wskazując, iż przedmiotowy grób jest grobem murowanym, a zatem pozwany nie miał prawa żądania opłaty za przedłużenie prawa do grobu murowanego. Powód wywodził, iż przed wejściem w życie powołanej ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, groby murowane nazywano grobami „wieczystymi”, a ich właściciele nie byli zobowiązani do uiszczania opłat po 20 latach. Utrzymywał, iż prawo do grobu murowanego, który zawiera miejsce dla pochówku dla co najmniej dwóch osób jest podobne do koncepcji użytkowania wieczystego w prawie cywilnym - jest ważne dziewięćdziesiąt dziewięć lat, a termin ten wydłuża się o kolejne dziewięćdziesiąt dziewięć lat przy dokonaniu nowego pochówku w tym grobie (k. 2-4). w stosunku do Wywodził, iż pozwany nie tylko zakwestionował prawo powoda do grobu, ale dodatkowo w okolicznościach dramatycznych straszył powoda i jego bliskich, że nie pochowa zmarłego A. T., jeżeli powód nie ureguluje wskazanej opłaty. Natomiast w dalszych rozmowach proboszcz parafii zagroził usunięciem zwłok zmarłego z cmentarza, gdy opłata nie zostanie uiszczona. (k. 25-27).

Strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. Zarzuciła, iż Proboszcz Parafii nigdy nie kwestionował prawa powoda do dysponowania grobem rodzinnym znajdującym, się na tym cmentarzu, w tym prawem do decydowania o przeznaczeniu wolnych miejsc w tym grobowcu oraz prawa jego remontu. Wskazała, że powodowi prawo użycia grobu murowanego przeznaczonego do pomieszczenia zwłok więcej niż jednej osoby, do ponownego chowania przed upływem 20 lat. Natomiast przedmiotem sporu między stronami jest nieuiszczenie przez powoda opłaty związanej z pochówkiem brata. Warunkiem chowania zmarłych na wskazanym cmentarzu jest uiszczenie opłaty za miejsce grzebalne według cen ustalonych przez Zarząd Parafii i obowiązujących w dniu wykorzystania. Cena ta nie jest stała. Powód pomimo podpisania zobowiązania nie uiszczył opłaty, nie zapoznał się także z Regulaminem Parafii (...) św. M. w K. .

Wyrokiem z dnia 28 lutego 2014r. sygn. akt I C 1714/13 Sad Okręgowy w Kielcach oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz Parafii (...) im. Świętego M. w K. kwotę 600zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że w 1985 roku J. T. (1) wykupił dwa miejsca grzebalne o numerach (...) i wymiarze 3,2 m na 2,5 m na Cmentarzu (...) w K. przy ul. (...). Zawarł wówczas ustną umowę z ówczesnym proboszczem Parafii (...) J. D., zgodnie z którą na tych miejscach grzebalnych miał zostać wybudowany grobowiec - grób rodziny T.. Powód uiszczył wówczas kwotę 100 000 zł. Opłata została uiszczona za grób ziemny. Powód następnie we własnym zakresie wykonał murowane katakumby. Powód pozostawał w przekonaniu, iż nabył prawo do grobu „wieczystego”, a w konsekwencji nabył prawo użytkowania wieczystego grobu. W dniu 3 czerwca 1987 roku powód wyznaczył jako „współwłaścicieli” powyższego grobowca następujące osoby: W. i J. T. (2) (rodziców), A. D. (1) (siostrę) wraz z rodziną oraz A. T. (brata) wraz z rodziną.

W przedmiotowym grobie jako pierwszy pochowany został ojciec powoda, W. T. (2), który zmarł w dniu 13 grudnia 1998 roku. Następnie wspólnym wysiłkiem rodziny T. – powoda i jego rodzeństwa, został wybudowany grobowiec

murowany na 9 osób. Porządkowaniem grobu zajmował się głównie powód i jego rodzeństwo – siostra A. D. (1) i brat A. T..

W dniu 31 sierpnia 2012 roku zmarł A. T. i miał zostać pochowany w tymże grobowcu. W dniu 3 września 2012 roku, w kilka godzin przed ceremonią pochówku pozwany proboszcz (...) Parafii im. Św. M. w K., W. T. (1), zażądał od powoda uiszczenia opłaty za pochowanie zwłok jako opłaty prolongacyjnej w związku z upływem 20-letniego okresu, na który zawarta została uprzednia umowa.

Konieczność uiszczenia opłaty w kwocie ok. 5000 zł zaskoczyła powoda. Nie był on przygotowany finansowo do jej dokonania dlatego sporządził wówczas odręcznie oświadczenie, że ureguluje „opłatę wznowieniową” za prawo do użycia grobu, w terminie 7 dni. Treść zobowiązania była dyktowana przez proboszcza Parafii.

Ceremonia pogrzebowa odbyła się zgodnie z obowiązującymi zwyczajami. Powód kilkakrotnie później spotykał się z proboszczem Parafii w kancelarii parafialnej. Podczas tych spotkań prowadzone były rozmowy dotyczące prawa powoda do przedmiotowego grobu oraz uiszczenia opłaty i jej wysokości. Powód utrzymywał, że przysługuje mu prawo własności bądź użytkowania wieczystego przedmiotowego grobu oraz że opłata żądana przez proboszcza Parafii jest zbyt wysoka. Ostatecznie powód nie uiścił opłaty. Złożył w dniu 6 listopada 2012 roku oświadczenie na piśmie, iż uchyła się od skutków prawnych powyższego oświadczenia woli. Powołał się na okoliczność, iż działał pod wpływem błędu wyrażającego się w mylnym, jego zdaniem, przeświadczeniu o konieczności poniesienia opłaty za prawo do grobu. Pismo wskazanej treści następnie przesłał pozwanemu. Proboszcz Parafii (...) św. M. w K. nie podejmował żadnych kroków aby pozbawić powoda prawa do przedmiotowego grobu. W żaden sposób nie umożliwiał powodowi ani członkom jego rodziny kulturowania pamięci zmarłych, których ciała złożone zostały w grobowcu, w tym składania kwiatów na płycie grobowca czy remontu grobowca. Zasady funkcjonowania cmentarza Parafii (...) św. M. w K. są uregulowane w regulaminie zatwierdzonym przez Arcybiskupa Archidiecezji. Na cmentarzu od dnia 1 grudnia 1994 roku do dnia dzisiejszego obowiązuje nowy regulamin, który zastąpił uprzednio obowiązujący od dnia 23 września 1976 roku uprzedni regulamin cmentarza. Nadzór nad wykonywaniem zapisów regulamin sprawuje proboszcz parafii. Przepisy tegoż aktu w § (...) przewidują, iż warunkiem chowania zmarłych na cmentarzu jest uiszczenie opłaty za miejsce grzebalne według obowiązujących cen w dniu wykorzystania. Opłaty są uzależnione od powierzchni miejsca grzebalnego. W myśl aktualnej regulacji cena za miejsce grzebalne nie jest stała i jest ustalana przez zarząd Parafii. Zapisy Regulaminu przewidują, iż opłata podlega ponowieniu po upływie 20 lat od dnia ostatniego pogrzebu na miejscu grzebalnym w wysokości połowy aktualnej ceny całego miejsca grzebalnego, zaś ponowne wykorzystanie miejsca grzebalnego z ponowioną opłatą po upływie 20 lat wymaga uiszczenia dopłaty jak za miejsce nowe nie wykorzystane. Jednocześnie uiszczenie opłaty za miejsce grzebalne nie jest tożsame z nabyciem własności miejsca grzebalnego. W dniu 16 października 2013 r. została przeprowadzona ekshumacja szczątków A. T. i przeniesienie ich do grobowca położonego na cmentarzu w C.. Decyzję w tym zakresie podjęła żona i dzieci zmarłego, kierując się w zasadniczej mierze własnymi preferencjami, co do wyglądu nagrobka i napisu nagrobkowego.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o zeznania Proboszcza W. T. (1) uznane za jasne, rzeczowe, konsekwentne, i korelujące z Regulaminami Cmentarza Parafii (...) św. M. w K. i dokumentem KP z dnia 24 maja 1985 roku.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji nie zasługiwały w całości na wiarę zeznania powoda J. T. (1) i świadków Z. T., A. D. (2). Sąd miał przy tym na uwadze, iż pozostawanie w bliskich relacjach osobistych z powodem (z powodu pokrewieństwa) oraz po części osobiste zainteresowanie rozstrzygnięciem niniejszej sprawy, znajdowało odzwierciedlenie w zabarwieniu emocjonalnym zeznań świadków i składaniu relacji przed Sądem w sposób zgodny ze stanowiskiem w sprawie prezentowanym przez powoda.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd podkreślił złożony charakter uprawnień majątkowych i niemajątkowych wynikających z umowy zawartej na podstawie art. 7 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (DZ.U. 2011, Nr 118, poz. 687). Kwestie dotyczące ochrony sfery niemajątkowej regulują przepisy o dobrach osobistych, w ramach których mieści się

prawo do kultu zmarłych osób bliskich oraz ochrony ich dobrej pamięci i czci. Uprawnienia te są wyprowadzane ze szczególnej więzi psycho- emocjonalnej, łączącej określoną osobę z tymi zmarłymi. Takie uprawnienia mają charakter niemajątkowy i są niezależne od istnienia majątkowych uprawnień do danego grobu, w którym pochowane są osoby bliskie. Sąd Okręgowy odwołał się do przepisów art. 189 k.p.c. i art. 23 k.c. i wskazał, że powód nie wykazał powoływanych majątkowych uprawnień do grobu murowanego. Zdaniem Sądu powód nie wykazał, że uiszczając w 1985 r. w pozwanej Parafii opłatę w wysokości 100 000 zł, "wykupił" na cmentarzu miejsce pod grób „na wieczność”. Nie wykazał on też interesu prawnego w ustaleniu prawa o wskazanej treści, wynikającego ze sfery niemajątkowej albowiem nie wykazał naruszenia przez stronę pozwaną możliwości wykonywania przez niego kultu jego zmarłego ojca, którego szczątki znajdują się w grobowcu, w szczególności na utrudnianie lub uniemożliwianie stawiania przez niego kwiatów lub zniczy mających upamiętniać zmarłego, odmawianie modlitw w jego intencji lub okazywania jakichkolwiek innych wyrazów czci i pamięci. W ocenie Sądu nie doszło do naruszenia dobra osobistego powoda w postaci prawa do grobu wyrażającego się w prawie do decydowania o przeznaczeniu wolnych miejsc w grobowcu czy prawa do przeprowadzenia remontu grobowca, na skutek działań pozwanej Parafii. Z ustaleń wynika, że prawo powoda do przedmiotowego grobu, w tym do decydowania o przeznaczeniu miejsc w grobowcu, nie było bowiem kwestionowane przez zarządcę Cmentarza. Powód uczestniczył w zorganizowanym pochówku swojego brata A. T., następnie w nieskrępowany sposób kultywował pamięć zmarłych członków rodziny, których ciała były złożone do przedmiotowego grobu. Natomiast decyzję o dokonanej ekshumacji i przeniesieniu szczątków A. T. na inny cmentarz, podjęła jego żona i synowie. Inicjatywy w tym zakresie nie wykazywała pozwana Parafia.

Sąd pierwszej instancji odwołując się do orzecznictwa i poglądów doktryny (w tym wynikających z glosy Stanisława Rudnickiego do wyroku SN z dnia 7 listopada 2002 r., II CKN 980/00 i uchwały SN z dnia 7 grudnia 1970 r., sygn. III CZP 75/70, OSNCP 1971/7-8/127), zwrócił uwagę, że podstawą tzw. prawa do grobu jest w normalnej sytuacji umowa o pochowanie zawarta z zarządem cmentarza, z której wynika szereg cywilnoprawnych uprawnień przysługujących osobom, dla których kult pamięci osoby zmarłej, pochowanej w grobie jest ich własnym dobrem osobistym. Uprawnienia te składa się na typ władztwa wyrażającego się w posiadaniu prawa do grobu a nie posiadania grobu. Do istotnych postanowień umowy należy min. określenie miejsca pochówku, rodzaju grobu (ziemny czy murowany) i jego przeznaczenie. Zdaniem Sądu stron nie łączy żadna umowa pisemna (tak co do „nabycia” grobu ziemnego, jak wybudowania grobu murowanego). Wszelkie uzgodnienia czynione były z uprzednim proboszczem Parafii i nie zostały potwierdzone na piśmie. Jedynym dokumentem, jakim powód dysponuje jest dowód dokonania wpłaty kwoty 100 000 zł za wskazane dwa miejsca grzebalne na Cmentarzu (...) w K.. Natomiast z treści tego dokumentu nie wynika jakoby powód miał nabyć prawo o charakterze „wieczystym” (beztymczasowym) do grobu murowanego. Przepisy ustawy z dnia 31 stycznia 1959 roku o cmentarzach i chowaniu zmarłych nie przewidują możliwości ustanowienia prawa do grobu na czas nieoznaczony. W wyniku pochowania w grobie ziemnym następuje nabycie korzystania z grobu ziemnego, tj. z miejsca pod ten grób, na okres dłuższy od 20-let tylko pod warunkiem uiszczania co 20 lat stosownej opłaty. Parafia, będąc zarządcą (...) Cmentarza (...) przy ul. (...), udostępniła miejsca grzebalne jako groby ziemne na okres 20 lat, z możliwością przedłużenia po uiszczeniu opłaty prolongacyjnej. Jednocześnie za zgodą Parafii istnieje możliwość wymurowania katakumb i postawienia grobowca. Jednak cały czas groby te są taktowane jako ziemne, niezależnie także od zamieszczenia w księgach adnotacji o wystawieniu grobu murowanego. Od takich grobów pobierane są opłaty jak od grobów ziemnych, zgodnie z obowiązującymi przepisami organizacyjnymi cmentarza. Przedmiotowy grób jest cały czas grobem ziemnym i jak inne takie groby podlega stosownym opłatom na zasadach ustalonych w Regulaminie Cmentarza, w tym opłacie prolongacyjnej w kwocie 4500 zł. Organizacja zarządzania cmentarzami wyznaniowymi w myśl przepisu art. 2 ust. 2 powołanej ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, pozostawiona jest związkowi wyznaniowemu, z zastrzeżeniem, że poza ich suwerenną decyzją pozostaje materia uregulowana w bezwzględnie obowiązujących przepisach ustawy o cmentarzach oraz rozporządzeniach wykonawczych. Zasady funkcjonowania cmentarza, utrzymywania porządku na cmentarzu, organizacja pogrzebu oraz pochówku i podobne kwestie związane z funkcjonowaniem cmentarza są uregulowane przepisami porządkowymi zawartymi w regulaminach cmentarzy. Zasady korzystania z prawosławnego cmentarza (...) zarówno w czasie dokonywania „wykupu” przez powoda miejsc grzebalnych, jak i obecnie ustala Regulamin Cmentarza Parafii (...) św. M. w K., przy czym od dnia 1 grudnia 1994 r. obowiązuje nowy Regulamin. Treść obu aktów jest zbieżna w zasadniczych kwestiach. Nadzór nad wykonywaniem Regulaminu sprawuje proboszcz parafii.

Zgodnie z przepisem § (...) działu(...) warunkiem chowania zmarłych na cmentarzu jest uiszczenie opłaty za miejsce grzebalne według obowiązujących cen w dniu wykorzystania. Uiszczane przed wykorzystaniem miejsca grzebalnego opłaty traktowane są jako przedpłaty i rezerwacje, przy czym w dniu wykorzystania miejsca należy uiścić dopłatę do całości ceny za miejsce według ceny obowiązującej w tym dniu. Miejsce za wykorzystane uważa się od złożenia zwłok na okres 20 lat. Powyższe regulacje są zgodne z przepisami powołanej ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych, której przepisy stanowią, iż grób nie może być użyty do ponownego chowania przed upływem lat 20. Po upływie tego okresu ponowne użycie grobu do chowania nie może nastąpić, jeżeli jakkolwiek osoba zgłosi zastrzeżenie przeciw temu i uiścić opłatę, przewidzianą za pochowanie zwłok. Zastrzeżenie to ma skutek na dalszych lat 20 i może być odnowione (art. 7 ust. 1-2). Sąd nie podzielił stanowiska powoda, że w myśl ust. 3 art. 7 ustawy pozwany nie miał prawa żądania opłaty za przedłużenie prawa do grobu murowanego. Przeczy temu stanowisko strony powodowej udostępniającej miejsca grzebalne jako groby ziemne. Jakkolwiek jest możliwe wybudowanie katakumb murowanych (każdorazowo za zgodą Parafii), to nie jest to równoznaczne z nabyciem prawa do grobu murowanego, o którym mowa w art. 7 ust.3 wskazanej ustawy. Proboszcz pozwanej Parafii domagając się uiszczenia przez powoda opłaty prolongacyjnej działał w granicach przysługującego mu uprawnienia, w oparciu o przepisy porządkowe obowiązujące na terenie Cmentarza i regulujące min. kwestie opłat za korzystanie z miejsca pochówku. Jako podstawę orzeczenia o kosztach procesu Sąd powołał art. 98 § 1 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wniósł powód zaskarżając wyrok w całości. Zarzucił on naruszenie prawa procesowego a to art. 233§1k.p.c. polegające na przekroczeniu zasad swobodnej oceny dowodów , w szczególności dowolną i jednostronną ocenę dowodów z zeznań W. T. (1) proboszcza Parafii przy jednoczesnej odmowie wiarygodności zeznaniom świadka Z. T. i A. D. (1) mimo, że byli oni obecni przy rozmowach z W. T. (1) a A. D. (1) posiadała również wiedzę w przedmiocie umowy zawartej między stronami . Zdaniem powoda dowody z zeznań tych świadków były spójne i jasne oraz konsekwentne i korelowały z innymi dowodowymi. Dowody w tym Regulamin Cmentarza Parafii (...) św. M. w K. z dnia 23 września 1976r. , który miał obowiązywać w dniu 25 maja 1985 tj w dniu zawarcia ustnej umowy oraz regulaminu zatwierdzonego w dniu 1 grudnia 1994r. a także stanowiska Arcybiskupów Ł. i (...) nie pozwalają na taką ocenę co miało wpływ na wynik sprawy.

Ponadto skarżący powołał się na sprzeczność ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału poprzez błędne przyjęcie, że nie doszło do zawarcia ustnej umowy wykupienia przez powoda na użytkowanie wieczyste dwóch miejsc grzebalnych na grobowiec murowany , który jak wynika z oświadczenia sporządzonego przez powoda w (...) w K. został wybudowany przed datą 3 czerwca 1987r. .Oświadczenie to wskazuje na przekonanie powoda, że przysługuje mu wieczyste prawo do wykupionego grobu. Według powoda Sąd błędnie ustalił, że grób rodziny T. , który powstał na dwóch miejscach grzebalnych jest grobem ziemnym a nie grobem murowanym, mimo, że grobowiec ten spełnia kryteria grobu murowanego w rozumieniu Rozporządzenia . Powyższe oznacza, że zgodnie z art. 7 ust. 3 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych , że do pochowania więcej niż jednych zwłok nie mają zastosowanie ograniczenia dotyczące ponownego użycia grobu, czyli członkowie rodziny nie muszą ani przedłużać prawa po upływie 20 lat. ani też uiszczać ponownej opłaty. Powód zarzucił także błędne ustalenie , że reprezentujący pozwaną proboszcz nie kwestionował prawa powoda do dysponowania grobem murowanym oraz błędnym przyjęciu, że proboszcz pozwanej domagając się opłaty promulgacyjnej działał w granicach przysługującego mu uprawnienia w oparciu o przepisy porządkowe, podczas gdy powód wykorzystywał tylko jedno miejsce grzebalne ale zapłacił za dwa miejsca . Ponadto powód zarzucił naruszenie art. 328§2 k.p.c.

Powód wniósł o zmianę wyroku i uwzględnienie powództwa z jednoczesnym przyznaniem kosztów za obie instancje.

Rozpoznając apelację Sąd Apelacyjny uznał za własne ustalenia Sadu Okręgowego i zważył co następuje:

W pierwszej kolejności należy wskazać, że treść uzasadnienia Sądu Okręgowego nie budzi wątpliwości. Zawiera ono ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowody, na których Sąd się oparł, i przyczyny, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. Wyjaśniono także podstawy prawne wyroku. Ustalenia te są wystarczające do rozstrzygnięcia. Powód jako dysponent żądania reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika określił żądanie jako ustalenie prawa do dysponowania grobowcem murowanym usytuowanym na

dwóch miejscach grzebalnych o numerach (...)o wymiarze 3,2 m na 2,5 m. Tak sformułowana treść żądania nie pozwalała więc na rozstrzygnięcie czy opłata prolongacyjna w wysokości 4500zł plus odsetki a więc łącznie ponad 5000 zł nie jest zbyt wygórowana. Powód wskazywał, że ta opłata jest zbyt wysoka jednak nie doszło do modyfikacji treści powództwa w tym kierunku.

Sąd pierwszej instancji poczynił ustalenia w oparciu o zaferowane dowody a ocena tych dowodów nie była nielogiczna i nie narusza art. 233§1 k.p.c.. Wbrew zarzutom apelacji zeznania A. D. (1) nie są spójne z zeznaniami powoda a te są wewnętrznie sprzeczne, gdyż świadek zeznawała o kupnie kawałka ziemi zaś powód o nabyciu prawa użytkowania wieczystego do grobu. W innym miejscu powód zeznawał o nabyciu własności działki, podczas gdy w pozwie wskazywał, że jego poprzednik nabył prawo odpowiadające wieczystemu użytkowaniu gruntu. Zeznania te zaś są sprzeczne z dokumentem wpłaty.

Niewątpliwie umowa zawarta między stronami nie mogła stworzyć szczególnego prawa rzeczowego do gruntu odpowiadającego użytkowaniu wieczystemu z uwagi na numerus clausus praw rzeczowych. Poza sporem jest że własność nieruchomości cmentarnej należała do strony pozwanej co rozciągało się także na części składowe. Zgodnie z obowiązującym w dacie zawarcia umowy art. 76 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 18 listopada 1938r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz. U. Nr 88, poz. 597 oraz z 1945 r. Nr 48, poz. 271 i 273) posiadanie cmentarzy wyznaniowych regulowało prawodawstwo państwowe. Zarówno ta ustawa jak i obowiązujący w chwili zawarcia umowy przepis art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 o cmentarzach i chowaniu zmarłych (w brzmieniu : tekst jedn. Dz.U. 1972r. nr 47 poz. 298 i Dz.U. 1975 nr 17 poz. 94) pozwalał związkom wyznaniowym na zarządzanie cmentarzami i pobieranie opłat za korzystanie z cmentarzy i urządzeń cmentarnych. Ustawa ta nie dawała więc podstaw do alienacji terenu grobu a jedynie zezwalała na czynności zarządu a w tym mieściło się także zezwolenie na pochowanie, w tym także przysze tj udostępnianie miejsc grzebalnych i wydawanie zezwoleń na wybudowanie grobowca murowanego. Tym samym dowody zebrane w sprawie nie dawały żadnej podstawy do uznania wykupu terenu o jakim mówiła świadek A. D. (1) a jedynie na udzielenie uprawnień do pochowania. Nie ma więc decydującego znaczenia, że J. T. (1) wyrażał (k-7) w 1987r. przekonanie, że jest właścicielem placu na cmentarzu. Ówczesny regulamin cmentarza z 1976(k-58/2) przewidywał możliwość uzyskania prawa do dysponowania miejscami grzebalnymi nie rozróżniają czy miejsca te znajdują się w grobowcu murowanym czy ziemnym. Regulamin ten dawał podstawę do dokonania przedpłaty przed wykorzystaniem miejsca, która także dawała podstawę do urządzenia katakumb i wymurowania grobowca. W dniu wykorzystania miejsca grzebalnego należało uiścić dopłatę, przy czym zwalniane były od dopłaty osoby które wykupiły miejsca na „wieczność”. Można więc przyjąć, że regulamin ten dawał podstawę do pobrania opłaty za prawo do miejsca grzebalnego, które miało charakter bezterminowy. Treść potwierdzenia wpłaty z dnia 24 maja 2005r. nie wskazuje jednak by wpłata kwoty 100000zł dotyczyła prawa wieczystego o jakim mowa w starym regulaminie do miejsc grzebalnych. Dowody zaś osobowe zaferowane przez powoda jakkolwiek miały wskazywać na charakter bezterminowy to jednak określały inny przedmiot transakcji tj. nie wskazywały by nabycie miało dotyczyć uprawnienia do miejsc grzebalnych. Słusznie więc Sąd pierwszej instancji przyjął, że w 1985 roku J. T. (1) wykupił prawo do dwóch miejsc grzebalnych o numerach(...) wymiarze 3,2 m na 2,5 m na Cmentarzu (...) w K. przy ul. (...) w grobie ziemnym z prawem do wybudowania grobowca. Powód nie wykazał by wielkość opłaty pobranej za dwa miejsca przekraczała stawki pobierane wówczas za czasowe prawo do miejsc grzebalnych. Porównanie dokonane przez świadka D. nie odnosiło się do ówczesnych cen za prawo do grobu. Ponadto stwierdzenie, że była to wówczas roczna pensja nie jest adekwatne. Uiszczona kwota za 1 miejsce grzebalne 50000zł odpowiadała 2,5 krotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w 1985r. (M.P. 1990r. Nr .21 poz.171). Nawet jednak zakładając hipotetycznie, że opłata ta stanowiła wielokrotność opłat pobieranych wówczas za prawo czasowe i zakładając, że określeniu takiej opłaty nie sprzeciwiał się przepis ówczesnego art. 2 ust. 3 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych to opłata ta mogła ona dotyczyć jedynie ewentualnego bezterminowego uprawnienia do miejsc grzebalnych o numerach 33, 34 i wymiarze 3,2 m na 2,5 m w grobie ziemnym z prawem do wybudowania grobowca co wynika z treści regulaminu. Ponadto grób ziemny nie uzyskuje statusu grobu murowanego przez sam fakt uiszczenia opłaty przewidzianej za grób murowany (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2010 r. I CSK 66/10 LEX nr 738085). Opłata ta nie mogła też dotyczyć wieczystego prawa do grobu w grobowcu murowanym skoro ten jeszcze nie istniał a regulamin w ogóle nie przewidywał wieczystych praw do grobu lecz do

miejsc grzebalnych. Co więcej grób murowany obejmuje w tym przypadku 8 miejsc grzebalnych a dowód uiszczenia opłaty obejmował jedynie dwa miejsca grzebalne. Powodowi nie mogło więc przysługiwać także bezterminowe prawo do 8 miejsc grzebalnych w grobie murowanym bo w chwili zawierania umowy miejsca te nie istniały a opłatę pobrano wówczas tylko za dwa miejsca. Nie została wykazana zasadność twierdzeń wskazanych w pozwie, że powodowi miało przysługiwać wieczyste prawo do grobu murowanego na 99 lat. Zawarcie umowy do grobu ziemnego zezwalającej na wybudowanie grobowca nie jest tożsame z umową o wybudowanie grobu murowanego i uzyskanie uprawnienia do bezterminowego i nieodpłatnego korzystania z takiego grobu. Uzasadnione więc są twierdzenia W. T. (3), że strona pozwana nie uznaje tytułu powoda „wieczystego” prawa do grobu murowanego. Rozszerzenia uprawnień powoda nie mogło zmienić wybudowanie katakumb, które miały powstać w 1985r. po uiszczeniu opłaty. Wybudowanie tych katakumb bezpośrednio po zawarciu umowy nie oznacza automatycznie, że strony łączy umowa o nabyciu uprawnień do grobu murowanego. Ustawa o cmentarzach i chowaniu zmarłych w art. 12 wymienia trzy kategorie grobów t.j. ziemne, murowane i katakumby przy czym katakumby mogą być zarówno w grobie ziemnym jak i murowanym. Potwierdza to Rozporządzenie Ministrów Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska oraz (...) z dnia 20 października 1972r. w sprawie urządzania cmentarzy, prowadzenia ksiąg cmentarnych oraz chowaniu zmarłych (Dz.U. 1972r. Nr 47 poz. 299), które inaczej definiowało grób murowany a inaczej katakumby. Nawet jeżeli boki katakumb były murowane to brak sklepienia nie pozwala jeszcze na potraktowanie katakumb jako grobu murowanego, który jeszcze jest grobem ziemnym. Wejście w życie ustawy z dnia 4 lipca 1991r. o stosunku Państwa do (...) (Dz.U.1991r. Nr 66 poz. 287) potwierdziło tytuł prawny strony pozwanej do terenu cmentarza i wyłączne uprawnienie Parafii do zarządu z zastrzeżeniem z zastrzeżeniem nie naruszania ogólnych przepisów o cmentarzach i chowaniu zmarłych, o planowaniu przestrzennym oraz o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Obecny regulamin cmentarza obowiązujący od 1974r. k(k-15-17) nie przewiduje bezterminowego bezpłatnego wykorzystania miejsc grzebalnych i określa obowiązek uiszczenia opłaty za każdorazowe wykorzystanie miejsca grzebalnego w wysokości 100% aktualnej ceny pojedynczego miejsca grzebalnego i w wysokości 50% w przypadku ponowienia opłaty po upływie 20 lat od ostatniego pogrzebu. Nakazuje też uzupełnić opłatę w przypadku wcześniejszej przedpłaty. Treść art. 7 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych nie sprzeciwia się możliwości pobierania opłat za miejsca grzebalne, w tym także za miejsca grzebalne w grobach murowanych a jedynie określa zasady możliwego użycia grobu. Nawet więc jeżeli grób obecnie jest grobem murowanym to nie przesądza to rodzaju prawa do tego grobu. Z ustawy tej wynika, że możliwe jest użycie grobu murowanego do ponownego chowania przed upływem lat 20 od ostatniego pochówku i nie jest dopuszczalne ograniczenie o jakim mowa w art. 7 ust. 2 tej ustawy, natomiast ustawa ta nie określa innych kwestii tj możliwości pobrania opłat o czym decyduje zakres umowy. Powyższe oznacza, że sama tylko okoliczność zażądania przez Proboszcza Parafii (...) św. M. w K. opłaty za użycie „odziedziczonego” uprawnienia do miejsca grzebalnego po upływie 20 lat od ostatniego pochówku nie narusza ani uprawnień niemajątkowych powoda składających się na prawo do grobu ani też jego uprawnień majątkowych do tego grobu wynikających z zawartej w 1985r. umowy. Wbrew zarzutom apelacji żądaniu opłaty nie sprzeciwia się okoliczność, że jedno miejsce opłacone było niewykorzystane wobec brzmienia §3 aktualnego Regulaminu. Nawet więc jeżeli z zeznań W. T. (1) wynika, że Parafia nie pobiera opłat za groby murowane (k- 64) to traktowanie tego grobu przez Parafię tak jak groby ziemne i żądanie opłaty nie narusza praw powoda w świetle dokonanych ustaleń, że nie doszło do zawarcia umowy o nabyciu uprawnień do grobu murowanego czy też uprawnień do 8 miejsc grzebalnych w takim grobie o charakterze bezterminowym. Nie jest więc konieczne ustalanie czy ostatecznie w chwili obecnej spełnione są przesłanki § 2 pkt 2, 10 pkt 2 i 12 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 7 marca 2008 r. w sprawie wymagań, jakie muszą spełniać cmentarze, groby i inne miejsca pochówku zwłok i szczątków (Dz.U.2008 Nr48 poz.284). Prawidłowe ustalenia Sądu Okręgowego wskazują też, że strona pozwana nie czyni przeszkód w wykonywaniu kultu pochowanych osób a wynikające z zeznań obawy o usunięcie ciała miały charakter subiektywny. Mimo bowiem nieuiszczenia opłaty doszło do pochówku a do usunięcia ciała brata powoda nie doszło na skutek decyzji strony pozwanej lecz decyzji rodziny powoda. Treść żądania w zestawieniu z podstawą faktyczną wskazuje, że spór poddany pod osąd dotyczył stwierdzenia czy powodowi przysługuje nieograniczone w czasie uprawnienie bezpłatne do grobu murowanego a to nie zostało wykazane. Nie są także zasadne pozostałe zarzuty apelacji. Z zeznań powoda wynika, że podczas trzeciego spotkania okazano mu regulamin. Możliwość zapoznania się przez powoda z regulaminem obowiązującym od 1994r. nie miała znaczenia dla treści umowy z 1985r. Wątpliwości natomiast budzi wysokość żądanej przez stronę pozwaną uznaniowej opłaty za prolongatę uprawnienia do miejsc grzebalnych. Treść powództwa jednak nie pozwala na rozstrzygnięcie w tym

zakresie. Brak podstaw do ustalenia na podstawie art. 189k.p.c. prawa o treści wskazanej w zmodyfikowanym (k-23 i 25) pozwie musiał więc skutkować oddaleniem powództwa. Wobec powyższego uznając apelację za niezasadną orzeczono o oddaleniu tego środka odwoławczego na podstawie art. 385 k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98§1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391§1 k.p.c. Przy zasądzeniu zwrotu kosztów uwzględniono koszty przejazdu pełnomocnika określone w spisie kosztów oraz wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 270zł wynikające z §5 , 11 ust.1 pkt 2 i §13ust.1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, t.j. Dz.U.2013 poz .461).